

IN MEMORIAM

dr. HERMAN KLINAR

dr. Herman Klinar, 30. 10. 1896—31. 10. 1987

30. oktobra 1987 je doma v Gutau pri Linzu praznoval svoj 91. rojstni dan in v veselem razpoloženju telefoniral tudi svojim v Ljubljano, prepeval po telefonu in sprejemal čestitke, kot da ni vstopil v deseto desetletje. Za naslednji dan, 31. oktobra ob 8.30 se je dogovoril s šoferjem, da pride ponj, da bosta šla po opravkih v Linz. Ko je šofer naslednji dan ob dogovorjeni uri pripeljal, ga je Herman Klinar oblečen in pripravljen čakal na pragu svoje hiše, vendar je že odšel.

Spoznal sem ga v nenavadnih okoliščinah, tudi po stroki nisva imela nič skupnega. Po neizprosni logiki povojnih časov in revolucije je bil obsojen in obsodbo je odsedeval v raznih zavodih. Navadno je bilo to povezano z delom v zavodskih delavnicah in kot podjeten inženir je bil tam vedno na kak način koristen. Tudi za nasvete v zvezi z železarnami so ga spraševali. Takrat, bilo je kmalu po informirju, in posebno glede na takratno gospodarsko izolacijo, si je Kidrič na vse načine prizadeval razvijati in uporabiti domače močlane. Ne le, da je osnoval institute, tudi posameznike, če so količkej obetali, je vključeval. Tako je imel nekoga, ki si je zamislil novo metodo za pridobivanje železa brez koksa z direktno redukcijo s premočnim prahom. Že nekaj časa je ta eksperimentalni, pa ni bilo čisto jasno, kaj lahko pride iz tega. Takrat so se spomnili Klinarja, naj oceni in preizkusi, koliko je zamisel realna. Za to je potreboval laboratorij in nekaj sodelavcev in jaz sem bil tisti, ki naj bi za to poskrbel.

On je seveda to problematiko poznal, že dolgo so bili znani te vrste poskusi, npr. Krupp-Rennverfahren. Z zanimanjem se je lotil dela, večkrat je rekel, da dela svoj drugi doktorat, in končno izdelal obširen elaborat z meritvami in vsem potrebnim za strokovno oceno zamisli. Vmes sva včasih potovala na kaka posvetovanja po jugoslovanskih železarnah. Kot izkušen železar in podjeten gospodarstvenik je povedal marsikaj tehtnega, ne vedno tisto, kar bi od njega radi slišali. Čeprav nisem metalurg, so bila tudi za mene ta posvetovanja zanimiva.

V tem času so se začeli za njega zanimati Indijci. Pred vojno jim je postavil v Jamshedpuru železarno Ta-Ta, — od tam je prišel na Jesenice in po koncu vojne so se spet spomnili nanj. Zvedeli so nekako kje je in povprašali, ali bi bilo možno, da pride spet k njim. Kidrič in Kraigher sta hitro sprevidela, da bi bilo nesmiselno to možnost preprečevati. Klinar pa je rekel, da gre iz države le z jugoslovanskim potnim listom. Tako je leta 1951 odšel spet v Indijo. V Indiji je spet zgradil železarno in sicer v Rourkeli, za kar je dobil visoka indijska priznanja in odlikovanja. Kot je pripovedoval, je imel opraviti z dobavitelji železarske opreme s celega sveta, in on, star maček, jih je po svoje vrtil. Rad se je pohvalil, koliko denarja in razočaranj je prihranil Indijcem, ki jim je ljudi s strokovnim znanjem in podjetniškim vpogledom in svetovnimi zvezami manjkalo. Uspelo mu je, da je Indijce prepričal v novo tehnologijo proizvodnje surovega jekla z vpihovanjem kisika v LD konverterje. Indijci so tako odklonili ponudbo za uvedbo takrat običajne tehnologije z martinovkami, ki so jo predlagali angleški in ruski metalurgi. Prav s to prodajo LD konverterja je mala Avstrija sprožila svetovni proces prestrukturiranja proizvodnje surovega jekla. Ko je v Indiji končal, je postal strokovnjak UNIDO pri Združenih narodih. Prekolovratil je ves svet, posebno vrsto dežel v razvoju, ki so od ZN pričakovale pomoč v taki ali drugačni obliki. Končno je leta 1962 odšel k železarni VOEST v Linzu. Njegova strokovnost in mednarodna razgledanost sta v Linzu pustila trajne sledi. Sodeloval je pri zasnovah nove organizacije in pomagal pri premagovanju začetnih težav. Prevzemal je številne projekte in jih tudi uspešno izpeljal. Sodeloval je tudi pri izdelavi projekta za reorganiziranje vseavstrijskega železarstva. Mnoge njegove vizionarske ideje takrat še niso mogle prodrati. Pozneje pa so se radi spominjali njegovih predlogov in jih nekaj tudi mnogo pozneje uveljavili. Rad je pripovedoval, kako je prišel navzkriž s Kreiskym, ki je menda iz trenutnih političnih razlogov zavrnil Klinarjeve perspektivne predloge za preusmeritev avstrijskega železarstva. Vendar Klinar ni odnehal in še leta 1986, ko se je spet začela debata o preusmeritvi avstrijskega železarstva, je že skoraj devetdesetleten v javnih glasilih podal svoj pogled na nadaljnji razvoj železarstva v Avstriji. V mednarodnih železarskih krogih je bil splošno priznan strokovnjak.

V VOESTU je deloval kot svetovalec še do pred 4 leti, ko se je dal upokojiti. Od takrat je živel večinoma v Gutau in vaška gasilska godba mu je vsako leto zaigrala Triglavski marš, vsaj enkrat letno pa je prihajal v Ljubljano obiskovat sorodnike in prijatelje, večinoma železarje in Gorenjce.

Med ljudmi, ki so preživeli obe vojni, bi lahko našli marsikoga, ki je šel skozi vse mogoče pretrse in dogajanja. Tako tudi on. Posebno druga svetovna vojna je bila zanj zapletena, saj se je kot človek z že do takrat zelo kozmopolitsko preteklostjo znašel v položaju tipičnega predstavnika kapitala, razredno nesporno na drugi strani. Vendar je bilo možno iz njegovih pripovedovanj razbrati, da se je vedno štel za Slovenca in se rad družil s svojimi delavci, planinci in športniki. Bil je družaben in neposreden, cenil je človeka po njegovi sposobnosti in delu. Samosvoj kot je nesporno bil, se je tako tudi obnašal. Čeprav vendarle na način, ki ga je terjal njegov izpostavljen položaj.

Najbrž ne bo nikdar do kraja raziskano, in vprašanje je tudi, koliko je to pomembno, kakšno vlogo je odigral v času vojne v jeseniški železarni. Leta 1938, ko je bil imenovan za tehničnega direktorja Železarne Jesenice, je bila železarna po večjih investicijah v tridesetih letih za povečanje proizvodne zmogljivosti v težkem finančnem položaju. V razmerah tik pred vojno, ko je za povečano proizvodnjo manjkalo vložka, je zgradil drugi plavž, vendar je kot tehnični direktor hitro spoznal, da mora železarna spremeniti program in se usmeriti predvsem v kvaliteten in plemeniti jekla. Uvedel je tudi postopke za čiščenje jekla, kontrolno kakovosti in termične obdelave jekel. Z njemu lastno zagnanostjo je pripravil tudi projekte za rekonstrukcijo valjarne, vendar vojni čas ni omogočil uresničitve teh načrtov. Šele mnogo let pozneje, že po vojni, je železarna obnovila valjarne.

Za to, kakšno vlogo je odigral med vojno kot človek na vidnem mestu, pa je zanimivo njegovo pripovedovanje, kako si je prizadeval, da mu ne bo jemali in odseljevali delavcev in da ob koncu vojne železarna ne bi bila uničena; pa tudi da so Nemci dvakrat ali trikrat streljali na njega; da mu je po vojni aretacija močno preusmerila življenje, da pa se je kljub številnim peripetijam vse dobro končalo.

Sicer pa je, šaljivec, kakršen je bil, velikokrat pripovedoval, da ga za življenje ni bilo nikdar strah, saj mu je še v Jamshedpuru indijski jasnovidec napovedal vsaj 83 let, in šele ko jih je preživel, je, sistematič kot je bil, vse uredil za vsak slučaj.

Strokovno podkovan in razgledan, nadvse podjeten in trezen, širokopotezen in strogo gospodaren, tak je bil mnogim znan in takega se ga bodo marsikje spominjali, pri nas pa tudi kot slovenskega železarskega podjetnika izjemne sposobnosti, trdoživosti in vitalnosti.

prof. dr. MILAN OSREDKAR